

Judr
03
↑

BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
TUZLANSKI KANTON
V L A D A

Broj: 02/1-31-853/24
Tuzla, 21.05.2024. godine

Na osnovu člana 5. i 29. Zakona o Vladi Tuzlanskog kantona („Službene novine Tuzlanskog kantona“, br. 17/00, 1/05, 11/06, 13/11 i 15/17), Vlada Tuzlanskog kantona na sjednici održanoj dana 21.05.2024. godine, donosi

ZAKLJUČAK

Usvaja se Izvještaj o realizaciji Programa prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu (2020-2023.) za 2023. godinu.

DOSTAVITI:

- 1 x Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i povratak
- 1 x Evidenciji
- 1 x a/a

PREMIJER KANTONA

Irfan Halilagić
Irfan Halilagić

I Z V J E Š T A J

o realizaciji Programa prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu (2020-2023.) za 2023. godinu

Maj, 2024. godine

Uvod

Vlada TK je Odlukom broj: 09/1-35-26818-1/19 od 30.12.2019. godine usvojila Program prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu za period 2020-2023. godina (Program). Navedenom odlukom i odlukom o izmjenama i dopunama odluke broj: 02/1-04-10850/23 od 23.05.2023. godine imenovan je koordinacioni tim sa zadatkom da prati realizaciju Programa, izradi godišnje izvještaje o njegovoj realizaciji i iste dostavi na razmatranje i usvajanje Vladi Tuzlanskog kantona.

U okviru Programa rada Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak TK i Vlade Tuzlanskog kantona za 2024. godinu planirana je izrada godišnjeg izvještaja o realizaciji Programa. Članovi koordinacionog tima su se usaglasili da se izvještaj oslanjaju na teorijske osnove Programa i da forma izvještaja treba da prati ciljeve i mjere navedene u tabelarnom dijelu Programa.

Shodno tome članovi koordinacionog tima su prikupili podatke za izradu godišnjeg izvještaja od ustanova i organizacija iz svoje nadležnosti i objedinjene izvještaje dostavile Ministarstvu za rad, socijalnu politiku i povratak. Na osnovu pristiglih izvještaja urađen je objedinjen izvještaj o realizaciji Programa prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu za 2023. godinu.

PREGLED REALIZACIJE PROGRAMSKIH CILJEVA I MJERA

Program sadrži ukupno pet ciljeva, a za svaki cilj planirana je realizacija nekoliko mjera i aktivnosti. Nosioci njihove realizacije su resorna ministarstva u saradnji sa nadležnim institucijama i organizacijama. Rok za realizaciju je, uglavnom, period 2020-2023. godina. Značajan dio mjera planirane su kao dio redovnih aktivnosti nadležnih institucija za čiju realizaciju nisu potrebna dodatna sredstva. Za određene mjere planirano je projektno finansiranje i donatorska sredstva.

U 2023. godini realiziran je značajan broj planiranih aktivnosti i mjera koje su doprinijele postizanju sljedećih programskih ciljeva:

Cilj 1. Provođenje edukativnih programa za unapređenje prevencije maloljetničkog prestupništva,

Cilj 2: Realizacija programa psihosocijalne podrške i razvoja institucionalnih kapaciteta,

Cilj 3: Resocijalizacija maloljetnika sa problemima u ponašanju putem programa razvoja ličnih i profesionalnih kapaciteta,

Cilj 4. Razvijati multisektorsku saradnju i kapacitete institucija sistema za efikasnije djelovanje u oblasti maloljetničkog prestupništva i

Cilj 5: Praćenje i evaluacija programa prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva.

Pregled realiziranih aktivnosti i mjera urađen je prema navedenim programskim ciljevima.

1. Provođenje edukativnih programa za unapređenje prevencije maloljetničkog prestupništva

U okviru ovog cilja planirano je provođenje sljedećih mjera:

- 1.1. Razviti sveobuhvatan program edukacije stručnjaka i saradnika iz sistema dječije zaštite,
- 1.2. Edukacija stručnjaka i saradnika iz sistema dječije zaštite,
- 1.3. Edukacija stručnih lica institucija sistema dječije zaštite za rad sa roditeljima i djecom na prevenciji maloljetničkog prestupništva,
- 1.4. Implementacija programa prevencije za djecu i učenike i
- 1.5. Informisanje javnosti o prevenciji maloljetničkog prestupništva putem medija.

Očekivani i postignuti rezultati se odnose na provođenje edukacije u oblasti prevencije maloljetničkog prestupništva za stručnjake i saradnike iz sistema dječije zaštite, roditelje i djecu predškolskog i školskog uzrasta i unapređenje odgojne funkcije medija u ovoj oblasti.

U okviru planiranih mjera od strane nadležnih institucija i organizacija realizirane su sljedeće aktivnosti:

Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, Pedagoški zavod Tuzlanskog kantona i Društvo pedagoga i psihologa Tuzlanskog kantona pred početak školske 2023/2024. godine organizirali su niz stručnih usavršavanja za direktore, pedagoge i predsjednike stručnih aktivna osnovnih i srednjih škola. Seminari su za cilj imali jačanje kompetencija kod nastavnika s ciljem prevencije neprihvatljivih ponašanja kod učenika. Prema podacima Ministarstva obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona u školskoj 2022/2023. godini u osnovnim školama nastavu je pohađalo 34.973 učenika. U srednjim školama u školskoj 2022/2023. godini upisano je 13910 učenika.

Tematski blokovi na edukacijama odnosili su se na rad sa učenicima, na međuljudske odnose u školama, jačanje tzv. didaktičkog trokuta učenik-nastavnik-roditelj, fer i korektnim odnosima u smislu razmjene informacija, komunikacije, obraćanja od strane nastavnika i roditelja sa velikom dozom empatije, poštivanja i uvažavanja jer se radi o partnerima u obrazovanju.

Pravilnicima o kućnom redu u osnovnim i srednjim školama, kao novim propisima u oblasti obrazovanja, propisana je obaveza škola da, u cilju prevencije nasilja i sprečavanja neprihvatljivog ponašanja, za učenike i roditelje periodično organizuju edukacije. Osnovne i srednje škole su realizovale radionice za roditelje i učenike koje su bile usmjerene na prevenciju međuvršnjačkog nasilja, nenasilno rješavanje konflikta, razumijevanje i toleranciju, prevenciju zlostavljanja putem interneta, jačanje roditeljskih kompetencija, prevenciju rodno zasnovanog nasilja, utjecaj medija na pojavu nasilja, izražavanje osjećaja na društveno prihvatljiv način, kontrola emocija bijesa i stilovi odgoja. Uglavnom, sve škole koje su dostavile izvještaje, njih 106, realizirale su veliki broj radionica, više stotina, za učenike na časovima odjeljske zajednice te za roditelje na roditeljskim sastancima, a za što su razredne starješine unaprijed pripremali školski pedagozi/pedagozi-psiholozi te će većina škola sa aktivnostima održavanja radionica za roditelje i učenike nastaviti i u narednom periodu.

Značajan doprinos prevenciji maloljetničkog prestupništva dala je realizacija mjera iz Informacije o provedenoj analizi radi detektovanja nedostataka u oblastima obrazovanja, socijalne zaštite, zdravstva, pravosuđa i unutrašnjih poslova s ciljem prevencije maloljetničke delinkvencije i poboljšanja sigurnosti u školama na području Tuzlanskog kantona, a koja je usvojena Zaključkom Skupštine Tuzlanskog kantona broj: 01-02-406-3/23 od 24.07.2023.godine. U skladu sa navedenim mjerama Ministarstvo obrazovanja je, pored mjera sigurnosti, dinijelo Pravilnike o disciplinskoj odgovornosti učenika osnovnih škola i srednjih škola i Pravilnike o kućnom redu u osnovnim i srednjim školama, a koji sadrže i obrasce za vođenja evidencije o neželjenim ponašanjima učenika. Svi učenici i roditelji upoznati su sa novim propisima kojima se reguliše kućni red u školi kao i saradnja roditelja i škole po pitanju prevencije nasilja i sprečavanja neprihvatljivog ponašanja učenika.

JU Odgojni centar TK je takođe, i u 2023. godini nastavila realizaciju interaktivnih radionica i predavanja u cilju suzbijanja i prevencije maloljetničkog prestupništva i vršnjačkog nasilja u osnovnim i srednjim školama na području Tuzlanskog kantona za roditelje, nastavnike, stručno osoblje i učenike osnovnih i srednjih škola. Samostalno ili u saradnji sa drugim institucijama, Odgojni centar TK proveo je ukupno 48 radionica, edukativna predavanja, interaktivne razgovore i to za 1520 učenika, 176 roditelja te 48 stručnih lica/uposlenika. Neke od radionica su realizirane u saradnji sa Odsjek za seksualne delikte, maloljetničku delinkvenciju i nasilje u porodici Ministarstva unutrašnjih poslova TK. Za razliku od 2022.godine gdje je broj preventivnih radionica bio 31, te ukupan broj maloljetnika koji je bio obuhvaćen ovim aktivnostima je 1075, vidimo da se broj radionica u 2023.godini znatno povećao. Posebno je povećana zainteresiranost škola za uključivanje roditelja na preventivne radionice, što govori i podatak da je u 2023. godini na preventivnim radionicama bilo prisutno 176 roditelja. Shodno svemu navedenom i u narednom periodu Javna ustanova Odgojni centar Tuzlanskog kantona će provoditi niz interaktivnih preventivnih radionica, na području Tuzlanskog kantona, a koje se tiču prevencije u borbi protiv maloljetničkog prestupništva.

Službenici Uprave policije MUP TK-a iz Odsjeka za seksualne delikte, maloljetničku delinkvenciju i nasilje u porodici u školskoj u 2023. godini, održali su edukativna predavanja u 11 osnovnih i 6 srednjih škola na području TK, u kojima je održano 17 radionica na kojima je ukupno prisustvovalo 1050 učenika i određen broj nastavnika i pedagoškog osoblja. Cilj edukativnih predavanja je upoznavanje učenika sa oblicima, radnjama i sankcijama koje se odnose na kršenje i prihvatanje opće prihvatljivih društvenih normi, a ista su realizirana zajedno sa službenicima koji su zaduženi za rad policije u zajednici i uz povremeno učešće osoblja JU Odgojni centar za maloljetnike Tuzla.

Pored navedenog u okviru projekta Rad policije u zajednici od strane službenika Uprave policije MUP TK-a koji su zaduženi za rad policije u zajednici tokom 2023. godine održana su edukativna predavanja na temu međuvršnjačkog nasilja i maloljetničke delinkvencije, nedozvoljenog držanja oružja, kao i štetnosti upotrebe opojnih droga. Predavanja su održana za 670 učenika iz tri osnovne škole.

Centri za mentalno zdravlje (Tuzla, Gradačac, Lukavac, Banovići, Kladanj), samostalno i u saradnji sa osnovnim i srednjim školama, vrše aktivnosti prevencije poremećaja u ponašanju i mentalnih poremećaja te aktivnosti promocije mentalnog zdravlja, zdravih stilova življenja i prosocijalnog ponašanja. Centar za mentalno zdravlje Tuzla obuhvatio je 16 škola, odnosno 1781 učenika i 194 profesora/nastavnika.

Uprava policije MUP TK-a u toku 2023. godine realizirala je i javnu kampanju pod nazivom "Spriječimo maloljetničko prestupništvo". Riječ je o višemjesečnoj kampanji koja je realizirana u saradnji sa medijskom kućom RTV Slon Extra, uz učešće predstavnika Tužilaštva Tuzlanskog kantona, Centra za socijalni rad Tuzla, Odgojnog centra TK-a i stručnog lica - pedagoga, a sve u cilju multisektorskog djelovanja na suzbijanju i sprečavanju krivičnih djela počinjenih od strane maloljetnih osoba. U okviru realizacije navedene kampanje u programu RTV Slon Extra emitovani su se video klipovi edukativnog karaktera putem kojih su prezentirane nadležnosti i djelovanja resornih institucija kada je u pitanju rad sa maloljetnicima u sukobu sa zakonom, kao i ključne poruke kampanje: "Odaberi prijateljstvo a na nasilje!", „Budi prijatelj a ne nasilnik!“, „Lično si odgovoran za svoje postupke“, „Maloljetnik u dobi od 14 do 18 godina života je krivično i prekršajno odgovoran“ i dr., a isti se mogu pogledati i na You tube kanalu MUP TK-a na sljedećem linku <https://www.youtube.com/@muptktuzla2168/videos>

Tabela 1. Tabela prikaz rezultata preventivnog rada službenika Uprave policije MUP TK-a u periodu januar-decembar 2023. godine sa uporednim pokazateljima za period januar-decembar 2022. godine.

		Januar- Decembar 2022	Januar- Decembar 2023
Preventivne aktivnosti	Broj održanih predavanja	35	21
	Broj učenika	1894	1720
	Broj obuhvaćenih Osnovnih i Srednjih škola	32	20

Ove aktivnosti koje poduzima Uprava policije MUP TK-a predstavljaju preventivni aspekt pristupa problemu u nastojanju da se preveniraju neželjene posljedice koje sa sobom nosi maloljetničko prestupništvo. Nastavak preventivnih aktivnosti planiran je i u 2024. godini, a kako bi se nastavio trend smanjenja broja izvršenih krivičnih djela počinjenih od strane maloljetnih lica na području TK-a.

UG *Vive Žene* je u toku 2023. godine sprovelo intenzivan program o jednakosti spolova i rada na vrijednostima sa 30 mladih djevojaka na području Tuzlanskog kantona.

Amica Educa je u 2023. godini realizirala projekat "Prevenција rodno zasnovanog nasilja" u Osnovnim školama „Višća“ i „Slavinovići“. Cilj projekta je da učenici/e i nastavnici/e osnovnih škola usvajaju znanja koja služe prevenciji rodno-zasnovanog nasilja (RZN) putem informiranja i educiranja o društvenim vrijednostima koje podržavaju jednaka prava i poštivanje svih članova/ica zajednice bez obzira na spol. Aktivnosti sa učenicima/cama sprovodili su prethodno obučeni mladi/ volonteri. Realizirane su sljedeće aktivnosti:

- Trening za mlade "Prevenција rodno-zasnovanog nasilja",

- Trening za mlade “Pedagoško-kreativne metode za vođenje radionica“,
 - Radionica za nastavnike/ce osnovnih škola na temu “Prevenција rodno zasnovanog nasilja“;
 - Izložba i natjecanje dječijih radova na temu “Različiti, ali jednaki“.
- Volonteri su angažirani na realizaciji radionica za djecu “Prevenција RZN u osnovnim školama“ i Organizaciji i realizaciji sportskog dana.

Navedenim edukativnim aktivnostima obuhvaćeno je:

- 8 mladih volontera/ki koji su uspješno pohađali 2 treninga u trajanju od ukupno 20 dana,
- 35 nastavnika/ca prisustvovalo je radionici u trajanju od 2 dana,
- 20 nastavnika/ca prisustvovalo/učestvovalo je u aktivnostima Sportskog dana,
- Sprovedena 21 radionica za ukupno 564 djece osnovnoškolskog uzrasta.

Može se zaključiti da su u okviru nastavnog procesa u svim školama provedene određene preventivne aktivnosti od strane nastavnog osoblja. Takođe je putem dodatnih projekata i preventivnih edukativnih aktivnosti Odgojnog Centra, MUP-a, Centara za mentalno zdravlje i Udruženja građana obuhvaćeno dodatno 5660 učenika, 176 roditelja i 150 nastavnika.

Potrebno je nastaviti realizaciju mjera i aktivnosti u oblasti univerzalne prevencije maloljetničkog prestupništva, kako u okviru redovnog nastavnog procesa, tako i dodatnih aktivnosti zasnovanih na multisektorskoj saradnji, sa ciljem da se istim obuhvati još veći broj škola, učenika, roditelja i nastavnika.

Cilj 2: Realizacija programa psihosocijalne podrške i razvoja institucionalnih kapaciteta

U okviru ovog cilja planirane su sljedeće mjere:

- 2.1. Obezbijediti kontinuiranu psiho-socijalnu podršku porodicama i djeci u riziku i
- 2.2. Obezbijediti uslove za olakšanje pristupa uslugama iz područja dječije psihijatrije djeci koja su u kontaktu sa zakonom, zaštitu mentalnog zdravlja i liječenje od ovisnosti.

Očekivani rezultati se odnose na kadrovsko jačanje centara za socijalni rad i funkcioniranje usluga porodičnih savjetovališta, dnevnih centara i drugih usluga, kao i obezbjeđenje podrške porodicama i djeci iz rizičnih grupa pružanjem socijalnih i drugih usluga i realizacijom projekata NVO-a koji su sufinansirani iz odgovarajućih Programa nadležnih ministarstava i iz sredstava donatora. Takođe, očekuje se da Odjeljenje dječje i adolescentne psihijatrije pri Klinici za psihijatriju UKC Tuzla ima razvijene uslove za sveobuhvatan tretman i hospitalizaciju djece i mladih na području TK-a, da se uspostavi Protokol saradnje sa Odgojnim centrom TK-a i da Centri za mentalno zdravlje u TK i Klinika za psihijatriju UKC-a Tuzla unaprijede ljudske i prostorne kapacitete za provođenje odgojne preporuke liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi.

U okviru planiranih mjera nadležne institucije i organizacije realizirale su sljedeće aktivnosti:

- *Centri za socijalni rad* su aktivno uključeni u provođenje od strane sudova i Tužilaštva TK izrečenih sankcija i mjera. Oni, također, u okviru svojih redovnih aktivnosti rade na jačanju i podršci porodici kao veoma važnom faktoru prevencije devijantnih oblika ponašanja, a s ciljem jačanja kvalitetnih i pomažućih odnosa među njenim članovima, odnosno poboljšanja

roditeljskog znanja i vještina, a time i unapređenja osnovne funkcije porodice, naročito kada su u pitanju djeca iz rizičnog okruženja ili djeca rizičnog ponašanja. Pored ostalih, uslugama u 2023. godini obuhvaćeno je 172 odgojno zanemarene djece što je više nego u 2022. godini kada je obuhvaćeno je 122 odgojno zanemarene djece. Također, uslugama je u 2023. godini obuhvaćeno 120 odgojno zapuštene djece u 2022. godini što je manje nego u 2022. godini kada je obuhvaćeno 106 odgojno zapuštene djece.

Takođe, uslugama centara za socijalni rad u 2023. godini na području Tuzlanskog kantona je 917 evidentirano djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama i koja spadaju u rizičnu grupu djece.

Analizom pregleda kadrovske strukture u Centrima za socijalni rad utvrđeno je da u 2023. godini nije došlo do poboljšanja kadrovske strukture. Naime, u 13 Centara zaposleno je 97 profesionalaca koji mogu biti članovi stručnog tima i to: 56 diplomiranih socijalnih radnika, 17 dipl. pravnika, 13 pedagoga- psihologa, 5 psihologa, 4 dipl. socijalna pedagoga i 2 defektologa.

Analizom broja stručnog kadra koji nedostaje u odnosu na propisane standarde utvrđeno je da nedostaje ukupno 112 stručnih radnika koji bi činili stručne timove u centrima za socijalni rad, a što je više od 50% propisanog kadra i to: 54 dipl. socijalna radnika, 26 psihologa, 19 pedagoga; pedagoga-psihologa i socijalnih pedagoga i 12 dipl. pravnika.

Stoga, i dalje poseban problem u Centrima za socijalni rad je kadrovska struktura koja nije u skladu sa propisanim standardima i normativima i nije u mogućnosti odgovoriti zahtjevima lica i porodica u stanju socijalne potrebe, a posebno nema mogućnosti preventivnog djelovanja u sferi zaštite porodice, saniranja poremećaja porodičnih odnosa, prevenciji nastanka sociopatoloških pojava (delinkvencije, nasilja u porodici, bolesti ovisnosti, prosjačenja, skitnje i sl.) koje proizvode veliku društvenu štetu kako lokalnoj zajednici tako i široj regiji.

-U okviru obezbjeđenja razvoja kapaciteta pružalaca socijalnih usluga: porodičnih savjetovaništa, dnevnih centara, centara za savjetovanje, edukativnih centara, mobilnih timova i drugih koji pružaju pomoć i podršku porodicama i djeci ostvareni su sljedeći rezultati:

JU Centar za socijalni rad Lukavac je Odlukom upravnog odbora proširila djelatnost sa Odjelom savjetovaništa za mlade, brak i porodicu.

JU Centar za socijalni rad Tuzla već ima savjetovanište koje radi samo jedan dan jer nema kadra. Na inicijativu nevladinog sektora uz podršku grada Tuzla tri javne ustanove (Dom zdravlja Tuzla, JU Centar za kulturu Tuzla i JU Centar za socijalni rad Tuzla) otvorile su besplatno psihološko savjetovanište čija je svrha pružiti podršku mladima. Kancelarija savjetovaništa dostupna je mladima dva sata sedmično.

- U periodu 01.01.- 31.12.2023. godine *JU Odgojni centar TK* prihvatila je i aktivno radila sa 56 maloljetnika, od čega je 47 maloljetnika bilo muškog i 9 (devet) maloljetnica ženskog spola. Izvršeno je 7 (sedam) odgojnih mjera upućivanja u Odgojni centar TK na izvršenje odgojne mjere (4 mjere su izrečene u 2023.godini a 3 su izrečene u 2022.godini ali su realizovane u 2023. godini). Takođe, dijagnostičko-opservacioni/individualno-preventivni tretman je koristilo 49 maloljetnika/ca. Radi se o djeci i maloljetnicima koji su u riziku i koji ispoljavaju neki od vidova poremećaja u ponašanju, a koji su na tretman upućeni od strane drugih institucija. Također je uspostavljena bolja saradnja sa Klinikom za psihijatriju UKC-a Tuzla.

U toku 2023. godine *UG Vive Žene* je pružilo psiho-socijalni tretman za 82 djece maloljetnika, koji su pokazali simptome poremećaja u ponašanju ili su bili žrtve nasilja od roditelja ili vršnjaka.

- *Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak* je realiziralo Program subvencije prevencije ovisnosti o drogama i prevencije, intervencije i resocijalizacije maloljetničke delinkvencije za 2023. godinu u iznosu od 20.000,00 KM. Na ovaj način podržano je 6 projekta koji doprinose realizaciji ciljeva Programa prevencije, intervencija i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu za period 2020 -2023. godine.

- Pored navedenog programa *Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak* iz Programa za materijalno zbrinjavanje lica u stanju socijalne potrebe podržava projekte koji imaju za cilj podršku pojedincima i porodicama koji zbog posebnih okolnosti trebaju podršku (poremećeni porodični odnosi, problemi u odgoju djece, nasilje i u porodici) putem, savjetovališta, usluga sigurne kuće, specifičnih tretmana, usluga dnevnog centra za djecu, dnevnog centra za djecu uključenu u život i rad na ulici i djecu u riziku, usluge psihosocijalne podrške i psihoterapije, porodične terapije. U 2023. godini podržana su 4 projekata u iznosu od 36.000,00 KM. Na ovaj način je podržano preko 400 lica i porodica.

- Stagnirao je proces identifikacije ustanova za provođenje odgojnih preporuka: uključivanje u rad bez naknade u korist humanitarne organizacije ili poslove socijalnog, lokalnog ili ekološkog sadržaja, liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi i uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta.

Profesionalci ističu da su nedovoljne vještine i znanja koje su propisane kao obavezne u skladu sa Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku („Službene novine Federacije BiH“ broj: 7/14 i 74/20), jer se ne provede redovne edukacije kako stručnih radnika Centara za socijalni rad, tako i ovlaštenih službenih lica MUP-a, uposlenika Odgojnog centra te Sudova i Tužilaštva. Zakon je donesen 2015. godine te u 2023. godini na području TK-a još se nisu stvorili preduslove za provođenje zakonom propisanih odgojnih preporuka i posebnih obaveza. Takođe je zapaženo da ni pravosudne institucije ne izriču iste.

Prema izvještaju o realizaciji programa *zdravstvene zaštite* za ugovorene zdravstvene ustanove primarnog nivoa na Tuzlanskom kantonu za period od I-VI 2023. godine, u ovom periodu u Centrima za mentalno zdravlje na području Tuzlanskog kantona pruženo je ukupno 74.847 usluga od kojih je 97,37% zdravstvenih. U istom periodu prosječno je pruženo 0,19 usluga po osiguranom licu. Najveći broj usluga po osiguranom licu pruženo je u Domu zdravlja Banovići, a najmanji broj u Domu zdravlja Teočak.

Centar za mentalno zdravlje Srebrenik radi na prevenciji maloljetničke delinkvencije kroz saradnju sa lokalnom zajednicom, školama i Centrom za socijalni rad Srebrenik, te je član multidisciplinarnog tima za borbu protiv maloljetničke delinkvencije koji je formiran na gradskom nivou. Tokom 2023. godine u Centar za mentalno zdravlje Srebrenik upućena su dva korisnika-maloljetnika kojima je pružena usluge psihologa a koji su nakon tretmana upućeni na Klinikum za psihijatriju JZU UKC Tuzla.

Ispred JZU Dom zdravlja Srebrenik i Centra za mentalno zdravlje, kao član Komisije za praćenje stanja u oblasti sigurnosti na području Grada Srebrenik, imenovana je neuropsihijatar.

Centar za mentalno zdravlje Srebrenik je u cilju poboljšanja kvaliteta usluga, usvojio prijedlog mjera za poboljšanje kvaliteta kao i prijedloge planova prevencije, intervencije i

resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva. Postojeći protokoli o postupanju će se revidirati prema potrebama Grada Srebrenik.

Centar za mentalno zdravlje Gračanica ima u potpunosti obezbijedene uslove za provođenje odgojnih preporuka, kako u pogledu educiranog kadra tako i u pogledu prostornih uslova, ali u periodu 2020 – 2023. nije izrečena niti jedna mjera – odgojna preporuka “liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi” i “uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovašta”.

Centar za mentalno zdravlje Banovići nije primio ni jedan zahtjev za provođenje usluga iz oblasti zaštite mentalnog zdravlja prema mladima kojima je izrečena zavodska mjera.

Centar za mentalno zdravlje Banovići svoja zaduženja vrši kroz Programe promocije mentalnog zdravlja i prevencije mentalnih poremećaja, a koji obuhvataju saradnju Centra za mentalno zdravlje Banovići i obrazovnih institucija na području općine Banovići. Centar za mentalno zdravlje kontinuirano provodi aktivnosti kroz promocije, te iste su evidentirane kroz Protokole saradnje sa obrazovnim Ustanovama na području općine Banovići. U 2023.godine urađene su preventivno - promotivne radionice kojima je obuhvaćeno 61 učenik 8. i 9. razreda.

U gradu Tuzla u procesu rane detekcije i prevencije maloljetničkog prestupništva kontinuirano učestvuju Timovi porodične medicine, Centar za predškolsku djecu sa integrisanim Centrom za rani rast i razvoj, Dispanzer za školsku djecu i omladinu i Dispanzer za zdravstvenu zaštitu studenta.

U *Centru za mentalno zdravlje Tuzla* osigurano je da sva djeca i adolescenti imaju dostupnu zdravstvenu zaštitu i usluge iz oblasti mentalnog zdravlja, ali u protekloj godini u centar se nisu javljala djeca i adolescenti kojima je izrečena zavodska mjera. CMZ Tuzla ima sklopljen Sporazum saradnje sa Klinikom za psihijatrijske bolesti JZU UKC Tuzla i Centrom za socijalni rad kojim se reguliše zajednička integrirana procjena zdravstvenih i socijalnih potreba, kao i rizika, upravljanje rizikom i izradu integriranih planova zaštite za specifične rizične grupe (djeca i adolescenti, hronično oboljele osobe sa onesposobljenjima, ovisnici, pacijenti sa rizikom od suicida /samopovrjeđivanja). Potpisnici su se obavezali da će razvijati međusobnu saradnju sa ciljem unapređivanja svojih aktivnosti u procesu pružanja zdravstvene zaštite osobama oboljelim od mentalnih oboljenja i to naročito na razvoju prijateljskog pristupa i promicanju promjena stavova prema osobama sa mentalnim problemima i poremećajima u cilju smanjenja stigme, diskriminacije i socijalne isključenosti.

Uposlenici Centra za mentalno zdravlje u periodu mart-decembar 2023 godine realizirali su radionice sa učenicima i profesorima/nastavnicima u Osnovnim i Srednjim školama na području Grada Tuzla. Teme radionica za učenike: “Vršnjačko nasilje (Cyberbullying)“, Spolno/rodna ravnopravnost i odgovorno ponašanje mladih, kao i tema Stres na poslu za profesore/nastavnike škole. Realizacijom radionica obuhvaćeno je 16 škola i to: 8 Srednjih i 8 Osnovnih škola. Ukupno su realizirane 84 radionice. U radionicama je sudjelovao 1781 učenik i 194 profesora/nastavnika. Radionice imaju za cilj Prevenciju vršnjačkog nasilja kao i destigmatizaciju mentalnih poremećaja kod djece i adolescenata. U tekućoj godini planira se kontinuiranu edukaciju vezano za vršnjačko nasilje.

Centar za mentalno zdravlje Gradačac održavao je radionice i edukativna predavanja za djecu i nastavni kadar u osnovnim i srednjim školama na različite teme u cilju prevencije nasilja, mentalnih oboljenja, kao i razgovore sa građanstvom na temu mentalnih oboljenja i temu

nasilja (Saradnja sa "Viva Žene") te podjela informativnih letaka. Takođe, vršeno je savjetovanje roditelja djece koja imaju poremećaje u ponašanju u Centru za mentalno zdravlje kao i podjela edukativnih letaka na temu nasilja i mentalnih oboljenja u svim osnovnim i srednjim školama na području Gradačca.

Pacijentima sa područja općine *Teočak* sve usluge zdravstvene zaštite iz oblasti mentalnog zdravlja se pružaju u JZU Dom zdravlja Tuzla.

Centar za mentalno zdravlje Doboj Istok nije evidentirao niti jednu odgojnu preporuku "liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi". CMZ Doboj Istok nije u mogućnosti provoditi tu vrstu odgojne preporuke jer nema posebno educiran kadar.

Centar za mentalno zdravlje Kalesija je angažovanjem socijalnog radnika i dva psihologa od aprila 2023. godine, unaprijedio uslove za rad. Općinsko vijeće Kalesija je 2018-te godine usvojilo Odluku o uslovima i postupku za ostvarivanje prava na obavezno zdravstveno osiguranje lica u statusu socijalne potrebe na području općine Kalesija čime je ostvareno načelo dostupnosti zdravstvene zaštite i uz angažman socijalnog radnika i psihologa omogućen brži protok informacija vezanih za maloljetničko prestupništvo kao i saradnja sa Centrom za socijalni rad Kalesija. U saradnji sa Centrom za socijalni rad Kalesija i nevladinim organizacijama stvaraju se pretpostavke za izradu Lokalnog protokola o postupanju u oblasti prevencije, intervencije i resocijalizacije u polju maloljetničkog prestupništva.

Centar za mentalno zdravlje JZU Dom zdravlja Lukavac unapređuje ljudske resurse i prostorne kapacitete za provođenje odgojnih preporuka. NaCime, JZU Dom zdravlja Lukavac svoje usluge pruža u kontinuitetu putem tima u Centru za mentalno zdravlje a koji čine: neuropsihijatar, psiholog, socijalni radnik i dvije medicinske sestre.

Osigurano je da sva djeca i adolescenti, posebno djeca i mladi koji su u sukobu sa zakonom, te djeca kojima je izrečena zavodska mjera imaju dostupnu zdravstvenu zaštitu i usluge iz oblasti zaštite mentalnog zdravlja (uslugama obuhvaćeno najmanje 300 korisnika godišnje).

Na nivou Grada Lukavac oformljena je Lokalna akciona grupa za dobrobit djeteta nakon nemilog događaja koji se desio 14.06.2023. godine u OŠ "Lukavac Grad". Lokalna akciona grupa je oformljena za područje Grada Lukavca i redovno se sastaje u smislu razmjene informacija o detektovanim slučajevima maloljetničkog prestupništva radi uvida u sve pojedinosti. Doprinos JZU Dom zdravlja Lukavac je u vidu angažmana stručnjaka iz Centra za mentalno zdravlje.

Grad Lukavac izradio je Program za otklanjanje posljedica i mjere prevencije maloljetničke delinkvencije u Gradu Lukavac. Stručnjaci iz Centra za mentalno zdravlje Lukavac dali su svoj veliki doprinos u izradi navedenog dokumenta.

Takođe su stručnjaci Centra za mentalno zdravlje Lukavac dali svoj doprinos prisustvom na seminarima i radionicama projekta "Razvoj saradnje kroz sveobuhvatan pristup u oblasti maloljetničkog prestupništva". Projekat se sprovodio na području grada Lukavac, a opći cilj je bio da se sa djecom u kontaktu sa zakonom, djecom u riziku od vršenja krivičnih djela i njihovim porodicama u Gradu Lukavac postupa u skladu sa međunarodnim standardima zasnovanim na pravdi za svako dijete, te da se mjere prevencije, intervencije i reintegracije poduzmu kvalitetno i koordinirano na način koji je u interesu svakog djeteta.

Centar za mentalno zdravlje Kladanj i *Klinika za psihijatriju JZU UKC Tuzla* imaju potpisan Protokol o saradnji. Uspostavljena je međusektorska saradnja između nadležnih institucija na lokalnom nivou na polju maloljetničkog prestupništva između opštine Kladanj, Centra za socijalni rad, Policijske uprave, JU OŠ Kladanj, JU MSŠ Musa Ćazim Ćatić i Komisija za ravnopravnost spolova.

JZU Dom zdravlja Sapna i Čelić obavijestili su Ministarstvo, vezano za Program prevencije, intervencije i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva TK, za period 2020-2023 godine, da nisu imali slučajeve maloljetničkog prestupništva.

Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu JZU UKC Tuzla

Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu je obezbijedio kontinuiranu psihosocijalnu podršku porodicama i djeci u riziku tokom 2023.godine. Prema evidenciji Zavoda evidentirano je ukupno 75 malodobnih osoba, kojima je pružena neophodna psihosocijalna podrška. Tokom bolničkog liječenja na Klinici za psihijatriju - odjeljenje za dječju i adolescentnu psihijatriju tri malodobna pacijenta su ostvarili pravo na usluge Zavoda iz oblasti socijalne zaštite. Djeci i roditeljima je pružena psihološka i socijalna podrška intenzivnim radom Tima stručnjaka s ciljem smanjenja negativnih posljedica maloljetničkog prestupništva i vršnjačkog nasilja na djecu, porodicu i lokalnu zajednicu. Uspostavljena je kontinuirana saradnja sa školom koju pohađaju, radi zajedničkog djelovanja s ciljem njihove resocijalizacije nakon bolničkog tretmana i stvaranja adekvatnih uslova za oporavak. Izvor finansiranja su budžetska sredstva Ustanove.

Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu ispunjava uvjete za provedbu psihosocijalne podrške djeci i porodicama pod rizikom. Zavod je osigurao da sva djeca, a posebno djeca kod kojih su uočeni odgojna zapuštenost, društvena neprilagođenost, prestupničko ponašanje i rizično ponašanje od strane članova porodice, škole, centara za socijalni rad, Doma za djecu bez roditeljskog staranja Tuzla i drugih organizacija koje se bave smještajem djece imaju dostupne usluge zdravstvene zaštite mentalnog zdravlja.

Usluge zdravstvene zaštite mentalnog zdravlja koje pruža Zavod su: prevencija i rano otkrivanje problema u ponašanju i mentalnoj zaštiti djece; procjena emocionalnog statusa, simptoma traume uz korištenje usmjerenog kliničkog intervjua, psihološkog instrumentarija te analize projekivnih tehnika; razvijanje psiholoških i socijalnih mehanizama adaptacije djeteta na životne i psihosocijalne okolnosti; edukaciju djece i roditelja, rehabilitaciju te posredovanje u ostvarivanju prava iz oblasti socijalne zaštite, posredovanje u ostvarivanju potrebnih uslova za oporavak i praćenje procesa oporavka; procjenu inteligencije, mentalnog propadanja, psihomotornog razvoja uz adekvatnu neuropsihološku procjenu i rehabilitaciju; individualni psihoterapijski tretman, te psihosocijalno savjetovanje i rad s djecom i članovima porodice.

Klinika za psihijatriju JZU UKC Tuzla

Dana 07.12.2023. godine potpisan je Ugovor o finansiranju projekta I. faze adaptacije i opremanja Odjeljenja za dječju i adolescentnu psihijatriju na Klinici za psihijatriju JZU UKC Tuzla između Ministarstva zdravstva i JZU UKC Tuzla.

Općinski sudovi i kantonalno tužilaštvo

U postupcima prema maloljetnicima i djeci, kao počiniocima krivičnih djela, sudije za maloljetnike, u skladu sa važećim propisima koji regulišu ovu problematiku i uz saradnju sa

nadležnim organima i javnim ustanovama, prvenstveno Kantonalnim tužilaštvom Tuzlanskog kantona, Ministarstvom unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona, nadležnim organima starateljstva ili ustanovama socijalne zaštite, kazneno-popravnim zavodima i drugim ustanovama i organizacijama, nastoje rješavati ove slučajeve primjenom odgojnih preporuka, poštujući međunarodne standarde u oblasti maloljetničkog prestupništva i vodeći se prvenstveno interesima djeteta.

Pred *Općinskim sudom u Tuzli* u 2023. godini vođen je postupak protiv 12 (dvanaest) maloljetnika i to:

- zbog krivičnog djela Nasilje u porodici iz člana 222. stav 4. u vezi sa stavom 2 i stavom 1. KZFBiH, dva predmeta, izrečena odgojna mjera – zavodska mjera, upućivanje u odgojno – popravni dom i Pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja,
- zbog krivičnog djela Nasilničko ponašanje iz člana 362. stav 1. KZFBiH (dva predmeta), izrečena odgojna mjera Pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja,
- zbog krivičnog djela Laka tjelesna ozljeda iz člana 173. stav 1. KZFBiH, 1 predmet, pojačan nadzor roditelja, usvojitelja ili staratelja,
- zbog krivičnog djela Protiv sigurnosti javnog prometa iz člana 336. stav 1., a u vezi sa krivičnim djelom – Ugrožavanje javnog prometa – iz člana 332. stav 1. KZFBiH, 1 predmet, izrečena odgojna mjera Pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja,
- zbog krivičnog djela Teška krađa iz člana 287. stav 1. KZFBiH, 1 predmet, izrečena odgojna mjera Pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja,
- zbog krivičnog djela Spolni odnošaj s djetetom iz člana 207. stav 4. u vezi sa stavom 1. KZFBiH a u vezi sa članom 54. istog Zakona u sticaju sa krivičnim djelom Nasilničko ponašanje iz člana 362. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, 1 predmet, izrečena odgojna mjera Upućivanje u odgojni centar dnevnim boravkom u trajanju dva sata, dva puta sedmično u ukupnom trajanju od trideset dana,
- zbog krivičnog djela Zloupotreba znaka za pomoć i opasnost iz člana 372. KZFBiH, 1 predmet, izrečena odgojna mjera Pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja, sud će naknadno odlučiti o prestanku izrečene vaspitne mjere s tim da njeno trajanje ne može biti manje od šest mjeseci niti duže od dvije godine,
- zbog krivičnog djela Oštećenje tuđe stvari iz člana 293. stav 2. KZFBiH, i 1 predmet, izrečena odgojna mjera Pojačan nadzor nadležnog organa socijalne zaštite.

Pred *Općinskim sudom u Živinicama* u 2023. godini vođen je postupak protiv 2 (dva) maloljetna lica i to:

- zbog počinjenog djela Razbojništva iz člana 289. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, a u vezi sa članom 31. i članom 54. istog Zakona – 1 predmet;
- zbog krivičnog djela Teška krađa iz člana 287. stav 1. tačka a) u vezi sa članom 31. KZ FBiH - 1 predmet

U navedenom periodu izrečene su mjere:

- u 1 (jednom) predmetu prema 1 (jednom) maloljetniku zbog tri krivična djela – Razbojništvo – iz člana 289. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, a u vezi sa članom 31. i članom 54. istog zakona je izrečena Odgojna mjera – zavodska mjera – Upućivanje u odgojno – popravni dom – prijedlog KTTK Tuzla zaprimljen 2023. godine

Pred Općinskim sudom u Banovićima u 2023. godini vođen je postupak protiv 3 (tri) maloljetna lica i to:

- zbog krivičnog djela – Oduzimanje tuđe pokretne stvari iz člana 291. stav 1. KZ FBiH u vezi sa članom 31. i Krađa iz člana 286. stav 1. KZ FBiH u vezi sa članom 31. i 55. KZ FBiH, postupak u toku, nije izrečena mjera

Pred Općinskim sudom u Gradačcu u 2023 godini vođen je postupak protiv 8 (osam) maloljetnih lica i to:

- zbog krivičnog djela – Laka tjelesna ozljeda iz člana 173. stav 1. KZ FBiH , dva predmeta , izrečena odgojna mjera sudski ukor i pojačan nadzor nadležnog organa socijalne zaštite,
- zbog krivičnog djela Nasilničko ponašanje iz člana 362. stav 1. KZFBiH, dva predmeta, postupci obustavljeni,
- zbog krivičnog djela Krađa iz člana 286. stav 1. KZFBiH, 2 predmeta, izrečena odgojna mjera pojačan nadzor nadležnog organa socijalne zaštite,
- zbog krivičnog djela Razbojništvo u sticaju iz člana 289. stav 1. KZ FBiH sa krivičnim djelom – Nasilničko ponašanje iz člana 362. stav 1. KZFBiH, u sticaju sa krivičnim djelom – Posredovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga iz člana 239. stav 3. KZ FBiH, u sticaju sa krivičnim djelom – Nasilje u porodici iz člana 222. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, u sticaju sa krivičnim djelom – Nasilničko ponašanje iz člana 362. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH a u vezi sa članom 54. i 55. istog Zakona, obustavljeno izvršenje odgojne mjere – Upućivanje u odgojno popravni dom i ista je zamijenjena mjerom pojačanog nadzora nadležnog organa socijalnog staranja
- zbog krivičnog djela –Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga iz člana 238. stav 1. KZFBiH, 1 predmet, obustavljanje izvršenja odgojne mjere

Pred Općinskim sudom u Gračanici u 2023. godini vođen je postupak protiv 6 (šest) maloljetnih lica i to:

- zbog krivičnog djela – Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga iz člana 239. stav 4. KZFBiH – 1 predmet, izrečena odgojna mjera pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja,
- zbog krivičnog djela – Protupravno lišenje slobode, Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga iz člana 239. stav 4. KZFBiH, Neovlašteno nabavljanje, držanje i prodaja oružja i bitnih dijelova za oružje, Neovlašteno nabavljanje, držanje i prodaja municije iz člana 371. KZFBiH, 1 predmet, izrečena kazna maloljetničkog zatvora u trajanju od 3 (tri) godine,
- zbog krivičnog djela – Laka tjelesna ozljeda iz člana 173. stav 1. KZFBiH , 1 predmet, izrečena odgojna mjera Pojačan nadzor roditelja,
- zbog krivičnog djela – Spolni odnošaj s djetetom iz člana 207. KZFBiH, 1 predmet, izrečena odgojna mjera Pojačan nadzor nadležnog organa socijanog staranja,
- zbog krivičnog djela - Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije iz člana 211. KZFBiH, 1 predmet, izrečena odgojna mjera Pojačan nadzor nadležnog organa socijalne zaštite,
- zbog krivičnog djela Protiv sigurnosti javnog prometa i Ugrožavanje javnog prometa, iz člana 332. KZFBiH, 1 predmet, izrečena odgojna mjera Pojačan nadzor nadležnog organa socijalne zaštite.

Pred Općinskim sudom u Lukavcu u 2023. godini vođen je postupak protiv 6 (šest) maloljetnih lica i to:

- zbog krivičnog djela Krađa iz člana 286. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZ FBiH, 1 predmet, izrečen Sudski ukor,
- zbog krivičnog djela Zloupotreba znaka za pomoć i opasnost iz člana 372. stav 1. u vezi sa članom 55. KZ FBiH, izrečena odgojna mjera Upućivanje u odgojni centar.

Pred Općinskim sudom u Kalesiji u 2023-oj godini vođen je postupak protiv 5 (pet) maloljetnih lica i to:

- zbog krivičnog djela Utaja iz člana 290. stav 5. KZFBiH, 1 predmet, izrečena je Mjera upozorenja i usmjeravanja- Sudski ukor,
- zbog počinjenog krivičnog djela Nasilje u porodici iz člana 222. stav 1. KZFBiH, 1 predmet, Kantonalno tužilaštvo povuklo prijedlog,
- zbog počinjenog krivičnog djela Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije iz člana 211. stav 1. ZKPFBiH, 1 predmet, izrečena je odgojna mjera Pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja,
- zbog krivičnog djela Otuđenje tuđe stvari iz člana 293. stav 1. KZFBiH, 1 predmet, izrečena je odgojna mjera Mjera upozorenja i usmjeravanja – Sudski ukor,
- zbog krivičnog djela Spolni odnošaj s djetetom iz člana 207. stav 1 KZFBiH, 1 premet, izrečena je odgojna mjera Pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja.

Pred Općinskim sudom u Srebreniku u 2023. godini vođen je postupak protiv 2 (dva) maloljetna lica i to:

- zbog krivičnog djela Nasilničko ponašanje iz člana 362. stav 2. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, a u vezi sa članom 31. istog zakona, 1 predmet, predmet ima status „OTVOREN“- nezavršen,
- zbog krivičnog djela Teška tjelesna ozljeda iz člana 172. stav 6. u vezi sa stavom 1. KZFBiH, 1 predmet, izrečena odgojna mjera Pojačan nadzor roditelja, usvojitelja ili staratelja.

Iz naprijed navedenih podataka, može se utvrditi da su maloljetnici izvršili sljedeća krivična djela: Razbojništvo, Teška krađa, Oduzimanje tuđe pokretne stvari, Laka tjelesna ozljeda, Nasilničko ponašanje, Posredovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga, Neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet opojnih droga, Protupravno lišenje slobode, Neovlašteno nabavljanje, držanje i prodaja oružja i bitnih dijelova za oružje, Neovlašteno nabavljanje, držanje i prodaja municije, Spolni odnošaj s djetetom, Iskorištavanje djeteta ili maloljetnika radi pornografije, Protiv sigurnosti javnog prometa i Ugrožavanje javnog prometa.

Sudovi na području kantona najčešće su izricali odgojne mjere pojačan nadzor roditelja, usvojitelja ili staratelja i pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja.

U periodu 2020-2023. godine došlo je do potpune stagnacije u izricanju i primjeni odgojnih preporuka kao alternativnih metoda postupanja u odnosu na period 2016-2019. godina kada je jedan broj predmeta završen primjenom alternativnih metoda postupanja.

Tabela 2. Pregled vrsta izrečenih sankcija i mjera od strane općinskih/gradskih sudova na području TK

Red. br.	Vrsta izrečene mjere	2020. godina	2021. godina	2022. godina	2023. godina
1.	sudski ukor	10	13	7	2
2.	pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja	15	34	17	10
3.	upućivanje u odgojno/vaspitni centar za maloljetnike	10	8	7	3
4.	pojačan nadzor roditelja, usvojioca ili hranitelja	8	7	6	1

Prema prikupljenim podacima od općinskih sudova na području Tuzlanskog kantona u prethodnom periodu nije primijenjena niti jedna odgojna preporuka od strane sudije za maloljetnike. Također, nije bilo slučajeva neslaganja sudije za maloljetnike sa prijedlogom tužitelja o izricanju odgojne mjere ili kazne maloljetničkog zatvora.

Kantonalno tužilaštvo TK, putem Odjeljenja za maloljetnike, iscrpno koristi svoja posebna ovlaštenja koja se, između ostalog, odnose na otkrivanje prijestupa i maloljetnih prijestupnika, vođenje pripremnog postupka u kojem tužilac donosi naredbu za pokretanje pripremnog postupka i o tome obavještava nadležni centar za socijalni rad, kao i mogućnost preusmjerenja postupka na diverzioni postupak i eventualnu postupnu primjenu krivičnih sankcija.

Kantonalno tužilaštvo u svom postupanju polazi od jednog od osnovnih principa - reakcija na maloljetničko prestupništvo treba se kretati od lakših mjera prema težim, tako da se prvo nastoje primijeniti vansudski modaliteti i manje formalne reakcije Kantonalnog tužilaštva i policije kroz takozvani diverzioni postupak, nakon čega se razmatra potreba i svrsishodnost izricanja krivične sankcije.

Primarni cilj postupanja sa djecom u sukobu sa zakonom jeste preuzimanje odgovornosti djeteta za učinjeni prijestup i shvatanje značaja njegovog neprihvatljivog ponašanja, tako da dijete nakon mjera odgoja ili preodgoja, nastoji postati koristan član društva.

Kantonalno tužilaštvo TK nastoji ostvariti što potpuniju saradnju sa organima starateljstva, odnosno centrima za socijalni rad, koji ostvaruju bitnu ulogu u provođenju odgojnih preporuka, gdje se pojavljuju kao organi posredovanja, praćenja i izvršenja odgojnih preporuka, kao i sa drugim organima i institucijama, a posebno sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Odgojnim centrom Tuzlanskog kantona.

Može se zaključiti da je realiziranim aktivnostima u okviru drugog programskog cilja: „Realizacija programa psihosocijalne podrške i razvoja institucionalnih kapaciteta“ obuhvaćeno oko 4500 porodica i djece iz rizičnih grupa pružanjem socijalnih i drugih usluga i realizacijom projekata NVO-a koji su sufinansirani iz odgovarajućih Programa nadležnih ministarstava i iz sredstava donatora, što je više nego 2022. godine kada je podržano oko 3000 porodica i djece.

U narednom periodu potrebno je da nadležne institucije, resorna ministarstva i Vlada TK stave fokus na sljedeće mjere iz cilja 2. programa koje još nisu realizirane:

- Nastaviti započeti proces rada na obezbjediti kapaciteta za hospitalno liječenje maloljetnika na Odjeljenju za dječju i adolescentnu psihijatriju Klinike za psihijatriju UKC-a Tuzla,
- Da Centri za mentalno zdravlje u TK nastave proces poboljšanja uslova za provođenje zakonom propisanih odgojnih preporuke liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi i uključivanje u pojedinačni ili grupni tretman odgojnih, obrazovnih, psiholoških i drugih savjetovališta.
- Intenzivirati aktivnosti na formiranje Zavoda za bolesti ovisnosti u TK u svrhu osiguranja sveobuhvatnog pristupa (prevencija, liječenje i rehabilitacija) bolestima ovisnosti i kreirani uslovi za primjenu mjere obaveznog liječenja od ovisnosti za djecu koja su u sukobu sa zakonom,
- Centri za socijalni rad kadrovski ojačani, u skladu sa propisima i standardima, i podržani u razvijanju i unapređenju pružanja usluga porodičnog savjetovališta.
- Da se analiziraju razlozi stagniranja izricanja odgojnih preporuka od strane pravosudnih institucija, te razlozi slabije primjene odgojne mjere "Upućivanja u odgojni centar" odnosno ne korištenje principa kretanja od lakših mjera prema težim, nego se pored raspoložive usluge Odgojnog centra najviše izriču, prema Zakonu naredne odgojne mjere navedene poslije "upućivanje odgojni centar" i to: "pojačan nadzor roditelja, usvojitelja ili staratelja" i "pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja" za čiju provođenje su upitni kapaciteti.

Cilj 3: Resocijalizacija maloljetnika sa problemima u ponašanju putem programa razvoja ličnih i profesionalnih kapaciteta

U okviru ovog cilja planirana je realizacija sljedećih mjera:

- 3.1.** Jačanje kapaciteta maloljenika za razvoj kompetencija i vještina zapošljavanja i adekvatne resocijalizacije i integracije i
- 3.2.** Razvijanje programa „mentorstva“ za maloljetne prestupnike.

U okviru *očekivanih rezultata* planirano je mapiranje i realizacija programa podrške obrazovanja, prekvalifikacije, dokvalifikacije i zapošljavanja u lokalnim zajednicama i stručna pomoć i podrška u skladu sa individualnim potrebama maloljetnih prestupnika radi njihove resocijalizacije i integracije.

U okviru planiranih mjera postignuti su sljedeći rezultati:

- *JU Odgojni centar TK* u protekloj 2023. godini je aktivno radio sa 56 maloljetnika koji su u riziku i koji ukazuju na neki oblik poremećaja u ponašanju, u sklopu redovnog obavljanja svojih djelatnosti. Ovaj broj je znatno povećan za razliku od prethodnih godina. U programu izvršenja odgojne mjere se polazi od pretpostavke o neadekvatnoj ili nedostatnoj primarnoj ili sekundarnoj socijalizaciji, koju bi trebao ukloniti pedagoško-psihološko-socijalni model rehabilitacije u obliku redukacije ili resocijalizacije, te se radilo na jačanju razvoja ličnih kapaciteta. Tretmanima se provodila opservacija maloljetnika u svim sociopedagoškim

područjima, kao i intenzivni stručni rad na različitim područjima koje je po procjeni stručnog tima u datom vremenskom periodu najneophodnije bilo obraditi.

Centri za socijalni rad su radili na praćenju i resocijalizaciji 292 odgojno zanemarene djece i odgojno zapuštene djece.

U narednom periodu potrebno je intenzivirati aktivnosti na realizaciji mjera u oblasti resocijalizacije koja zaostaje u razvoju u odnosu na prva dva cilja.

Cilj 4. Razvijati multisektorsku saradnju i kapacitete institucija sistema za efikasnije djelovanje u oblasti maloljetničkog prestupništva

Za postizanje ovog cilja planirane su sljedeće mjere:

4.1. Unapređivati međusektorsku saradnju na polju maloljetničkog prestupništva na kantonalnom nivou,

4.2. Uspostaviti međusektorsku saradnju između nadležnih institucija sistema i NVO-a u lokalnim zajednicama TK,

4.4. Analizirati i unaprijediti postojeće stručne kapacitete institucija sistema za nadležno postupanje u polju maloljetničkog prestupništva.

Očekivani rezultati su: formirano funkcionalno koordinaciono tijelo za područje TK, izrađen plan edukacije i, po potrebi, formirani multidisciplinarni i multisektorski lokalni timovi, doneseni lokalni akcioni planovi i protokoli o postupanju u oblasti prevencije, intervencija i resocijalizacije u polju maloljetničkog prestupništva.

U izvještajnom periodu realizirane su sljedeće aktivnosti:

Koordinacioni tim je održao više sastanaka sa ciljem praćenja realizacije programa, izrade Analize i unapređenja postojećih stručnih kapaciteta institucija sistema za nadležno postupanje u polju maloljetničkog prestupništva.

Nakon urađene analize utvrđeno je da je neophodna edukacija svih stručnih lica (jačanje postojećeg kadra) koji rade sa maloljetnicima, te edukacija zaposlenika koji nisu prošli obavezan vid edukacije koja je propisana Zakonom o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u F BiH. U 2023. godini urađena je izmjena sistematizacije radnih mjesta JU Odgojni centar Tk-a, gdje je traženo da se u odjelu za dijagnostiku i opservaciju doda radno mjesto „stručni saradnik odgajatelj za pedagoško psihološki rad“. Nakon provedene analize došlo je se do zaključka da je potrebno uraditi prijem stručnih lica koja nisu popunjena sistematizacijom radnih mjesta.

U cilju kontinuiranog stručnog usavršavanja policijskih službenika koje je prema odredbama Zakona o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku F BiH obavezno za policijske službenike koji rade sa djecom i maloljetnicima, Uprava policije MUP je u 2023.godini zahtijevala od F MUP-A da organizuje novi ciklus obuke za policijske službenike, ali do kraja 2023.godine Uprava policije MUP TK-a od strane F MUP-a nije obaviještena o organizaciji novog ciklusa obuke za policijske službenike.

Uprava policije MUP TK-a uradila je analizu potreba za profesionalnim angažmanom stručnjaka iz pomažućih profesija za nadležno djelovanje u oblasti maloljetničkog prestupništva na području TK. Shodno navedenoj analizi u Upravi policije MUP TK-a postoji potreba za profesionalnim angažmanom stručnjaka iz oblasti psihologije i to stručnog savjetnika psihologa u Sektoru kriminalističke policije - 1 (jedan) izvršilac. Analiza je dostavljena Koordinacionom timu na objedinjavanje.

Kada je u pitanju proces vođenja propisanih evidencija, Uprava policije MUP TK-a kontinuirano prikuplja podatke iz domena svoje nadležnosti po propisanoj metodologiji, kao i njihovoj razmjeni između institucija sistema, kako radi analize situacije, tako i izrade programa i planiranja daljih aktivnosti i mjera za poboljšanje u ovoj oblasti, prvenstveno misleći na adekvatne preventivne aktivnosti. U toku 2023.godine na području Tuzlanskog kantona evidentirano je 50 krivičnih djela počinjenih od strane maloljetnih lica, što je za 56 krivičnih djela ili 52,8% manje u odnosu na isti period 2022.godine. Broj maloljetnih učinilaca koji su učestvovali u izvršenju ovih krivičnih djela je 69, što je za 53 učinioca ili 43,4% manje u odnosu na 2022.godinu. U ukupnoj strukturi prijavljenih počinilaca krivičnih djela, maloljetnika je 2,5%. U ukupnom broju krivičnih djela u navedenom periodu maloljetni kriminal prosječno učestvuje sa 1,4 % što je u manje od prosjeka većine europskih zemalja (od 3 % do 10%).

Posmatrano po općinama problematika maloljetničke delikvencije je najizraženija na području Grada Tuzla (11 krivičnih djela), a zatim slijede: Živinice (9), Banovići (9), Lukavac (5), Gradačac (4), i dr.

Tabela. 3. Tabelarni pregled broja krivičnih djela počinjenih od strane maloljetnih lica u odnosu na ukupan broj učinjenih kd-a.

	2022	2023	razlika	trend %
Ukupan broj krivičnih djela	3666	3482	-184	-5,0
Broj KD koje su počinili maloljetnici	106	50	-56	-52,8
% učešća KD-a počinjenih od strane maloljetnika	2,9	1,4		

Tabela. 4. Tabelarni pregled broja maloljetnih počinilaca u odnosu na ukupan broj počinilaca kd-a. (jedno lice se može više puta pojaviti kao počinilac krivičnog djela)

	2022	2023	razlika	trend %
Ukupan broj počinilaca krivičnih djela	3219	2791	-428	-13,3
Broj maloljetnih počinilaca KD-a	122	69	-53	-43,4
% učešća maloljetnih učinilaca u ukupnom broju učinilaca KD-a	3,8	2,5		

Tabela.5. Tabela pregled broja prijavljenih maloljetnih lica u odnosu na ukupan broj prijavljenih lica za počinjena krivična djela

	2022	2023	razlika	trend %
Ukupan broj prijavljenih lica	2588	2415	-173	-6,7
Od toga broj prijavljenih maloljetnika	92	64	-28	-30,4
% učešća maloljetnika u izvršenju ukupnog broja KD-a	3,55	2,7		

Kada je u pitanju broj maloljetnih počinilaca u 2023. godini došlo je do promjene u odnosu na isti period prošle godine, te je smanjen broj prijavljenih maloljetnih lica za 30,4% odnosno za 28 lica manje u odnosu na 2022. godinu.

U skladu sa ciljem 4. Programa planirana je **izrada analiza u svim sektorima (obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita, pravosudne institucije) vezano za kadrovske kapacitete za nadležno postupanje u oblasti maloljetničkog prestupništva sa prijedlogom mjera. Koordinacioni tim je istu uradio i dostavio Vladi TK na razmatranje.** Vlada TK je istu primila na znanje zaključkom 02/1-31-33412/23 od 12.3.2024. godine.

Na osnovu navedenih aktivnosti može se zaključiti da je zahvaljujući projektnim i volonterskim aktivnostima multisektorske mreže i nadležnih institucija kontinuirano rađeno na razvoju multisektorske saradnje na kantonalnom i lokalnom nivou.

Cilj 5: Praćenje i evaluacija programa prevencije, intervencija i resocijalizacije maloljetničkog prestupništva

U okviru petog cilja planirana je realizacija sljedećih mjera:

- 5.1. Imenovati koordinacioni tim za praćenje realizacije Programa,
- 5.2. Obezbijediti uslove za provođenje naučno-istraživačkih projekata u evaluaciji programa u oblasti maloljetničkog prestupništva,
- 5.3. Razvijeni novi nastavni program u skladu sa sistemom cjeloživotnog učenja za stručno usavršavanje već zaposlenih profesionalaca i
- 5.4. Analizirati realizaciju Programa i revidirati Program za naredni period.

Očekivani rezultati se odnose na praćenje i evaluaciju Programa, razvijene i publikovane nove pristupe u praksi u oblasti maloljetničkog prestupništva.

Vlada TK je Odlukom broj: 09/1-35-26818-1/19 od 30.12.2019. godine i odlukom o izmjenama i dopunama odluke broj: 02/1-04-10850/23 od 23.05.2023. godine imenovala koordinacioni tim za praćenje realizacije Programa.

Vlada TK je, takođe odlukom broj: 02/1-04-32105/23 od 19.12.2023.godine, imenovala radnu grupu za revidiranje Programa prevencije, intervencije i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu za period 2024.-2028. godine koju čine predstavnici nadležnih institucija.

Zadatak radne grupe je da na osnovu analize urađenih godišnjih izvještaja o realizaciji Programa za period 2020-2023. godine i aktuelnih potreba revidira Program prevencije, intervencije i resocijalizacije u oblasti maloljetničkog prestupništva u Tuzlanskom kantonu za period 2024-2028. godine.

U narednom periodu potrebno je nastaviti realizaciju aktivnosti (5.2 i 5.3) na obezbijedenju uslova za provođenje naučno-istraživačkih projekata i stručnom usavršavanju profesionalaca u oblasti maloljetničkog prestupništva.

Programima edukacije obuhvatiti i članove koordinacionog tima, a vezano za multisektorsku saradnju i umrežavanja u oblasti maloljetničkog prestupništva.

Potrebno je da članovi koordinacionog tima nastave i intenziviraju praćenje institucija iz svoje nadležnosti i podrže ih u realizaciji Programskih mjera.

Sažetak postignutih rezultata

Na osnovu pregleda realizacije programskih aktivnosti i mjera može se zaključiti da je realiziran značajan broj planiranih aktivnosti i mjera čime je dat doprinos postizanju programskih ciljeva.

Evidentno je **smanjenje broja krivičnih djela počinjenih od strane maloljetnih lica za 52,8% i broj maloljetnih učinilaca koji su učestvovali u izvršenju ovih krivičnih djela za 43,4% manje u odnosu na 2022. godinu.** U ukupnoj strukturi prijavljenih počinilaca krivičnih djela, maloljetnika je 2,5%. U ukupnom broju krivičnih djela u navedenom periodu maloljetni kriminal prosječno učestvuje sa 1,4 % što je u manje od prosjeka većine europskih zemalja (od 3 % do 10%).

U svim školama provedene su određene preventivne aktivnosti od strane nastavnog osoblja. Takođe je putem dodatnih projekata i preventivnih edukativnih aktivnosti Odgojnog Centra, MUP-a, Centara za mentalno zdravlje i Udruženja građana obuhvaćeno dodatno 5660 učenika, 176 roditelja i 150 nastavnika, kako slijedi:

-Ministarstvo obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona, Pedagoški zavod Tuzlanskog kantona i Društvo pedagoga i psihologa Tuzlanskog kantona pred početak školske 2023/2024. godine organizirali su niz stručnih usavršavanja za direktore, pedagoge i predsjednike stručnih aktiva osnovnih i srednjih škola. Seminari su za cilj imali jačanje kompetencija kod nastavnika s ciljem prevencije neprihvatljivih ponašanja kod učenika.

-Odgojni centar TK proveo je ukupno 48 radionica, edukativna predavanja, interaktivne razgovore i to za 1520 učenika, 176 roditelja te 48 stručnih lica/uposlenika.

-Službenici Uprave policije MUP TK-a iz Odsjeka za seksualne delikte, maloljetničku delinkvenciju i nasilje u porodici, u školskoj u 2023.godini zajedno sa službenicima koji su zaduženi za rad policije u zajednici održali su edukativna predavanja u 11 osnovnih i 6 srednjih škola na području TK, u kojima je održano 17 radionica na kojima je ukupno prisustvovalo 1050 učenika i određen broj nastavnika i pedagoškog osoblja.

- U okviru projekta Rad policije u zajednici od strane službenika Uprave policije MUP TK-a koji su zaduženi za rad policije u zajednici tokom 2023. godine održana su edukativna predavanja na temu međuvršnjačkog nasilja i maloljetničke delinkvencije, nedozvoljenog držanja oružja kao i štetnosti upotrebe opojnih droga učenicima triju osnovnih škola na području TK-a, kojima je ukupno prisustvovalo 670 učenika osnovnih škola.

U osnovnim školama je rađeno na prevenciji rodno zasnovanog nasilja u saradnji sa udruženjem Amica Educa i to putem edukacije 55 nastavnika i 564 učenika.

-Uprava policije MUP TK-a u toku 2023. godine realizirala je i javnu kampanju pod nazivom Spriječimo maloljetničko prestupništvo. Riječ je o višemjesečnoj kampanji koja se realizovala u saradnji sa medijskom kućom RTV Slon Extra, uz učešće predstavnika Tužilaštva Tuzlanskog kantona, Centra za socijalni rad, Odgojnog centra TK-a i stručnog lica - pedagoga, a sve u cilju multisektorskog djelovanja na suzbijanju i sprečavanju krivičnih djela počinjenih od strane maloljetnih osoba.

Realiziranim aktivnostima u okviru drugog cilja „Realizacija programa psihosocijalne podrške i razvoja institucionalnih kapaciteta“ obuhvaćeno 4500 porodica i djece iz rizičnih grupa pružanjem socijalnih i drugih usluga i realizacijom projekata NVO-a koji su sufinansirani iz odgovarajućih Programa nadležnih ministarstava i iz sredstava donatora, kako slijedi:

-Prema podacima centara za socijalni rad u 2023. godini evidentirano je povećanje broja odgojno zanemarene djece i odgojno zapuštene djece sa 226 u 2022. godini na 292 djece u 2023. godini. Evidentirano je 917 djece čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama i koja spadaju u rizičnu grupu djece, a što je manje nego u 2022. godini kada je obuhvaćeno 1156 djece.

-**Centri za mentalno zdravlje** (Tuzla, Gradačac, Lukavca, Banovići, Kladanj) samostalno i u saradnji sa osnovnim i srednjim školama vrše aktivnosti prevencije poremećaja u ponašanju i mentalnih poremećaja te aktivnosti promocije mentalnog zdravlja, zdravih stilova življenja i prosocijalnog ponašanja. Centar za mentalno zdravlje Tuzla obuhvatio je 16 škola, odnosno 1781 učenika i 194 profesora/nastavnika, a

Centri za mentalno zdravlje u TK izvještavaju da većina njih nije imala zahtjeve provođenju odgojne preporuke obaveznog liječenje u odgovarajućoj zdravstvenoj ustanovi.

Zavod za psihološku i socijalnu zaštitu UKC-a Tuzla je obezbijedio kontinuiranu psihosocijalnu podršku za 75 djece i njihovih porodica.

- **Odjeljenje za dječju i adolescentnu psihijatriju na Klinici za psihijatriju JZU UKC Tuzla** jer je u decembru 2023. godine potpisalo Ugovor o finansiranju Projekta I. faze adaptacije i opremanja između Ministarstva zdravstva i JZU UKC Tuzla, što je dugo očekivani pozitivan iskorak.

- **JU Odgojni centar TK** u 2023. godini pružio je kontinuiranu stručnu podršku u procesu resocijalizacije za 56 maloljetnika. Broj korisnika usluga je u porastu u odnosu na 2022. godinu kada je podrškom obuhvaćeno 43 maloljetnika. Odgojni centar TK-a, također, ukazuju na potrebu za dodatnom edukacijom stručnog osoblja.

-**Ministarstvo za rad socijalnu politiku i povratak** je putem podrške projekta udruženja građana iz odgovarajućih Programa podržalo usluge podrške i savjetovanja za više od 2000 lica i porodica u riziku.

-Realizacija Programskih mjera podžana je iz Budžeta Vlade TK putem Programa subvencije prevencije ovisnosti i prestupništva u iznosu od 20.000,00 KM.

Sudovi na području kantona najčešće su izricali odgojne mjere pojačan nadzor roditelja, usvojitelja ili staratelja i pojačan nadzor nadležnog organa socijalnog staranja, dok nije primijenjena niti jedna odgojna preporuka od strane sudije za maloljetnike.

U pogledu maloljetničkog prestupništva, u odnosu na ranije godine (2016-2019.) zapaženo i da je jedan broj predmeta završen primjenom alternativnih metoda postupanja. Međutim, u periodu 2020-2023. godine došlo je do potpune stagnacije u izricanju i primjeni odgojnih preporuka kao alternativnih metoda postupanja.

Kada je u pitanju resocijalizacija centri za socijalni rad su radili na praćenju i resocijalizaciji 292 odgojno zanemarene djece i odgojno zapuštene djece. *JU Odgojni centar TK* je aktivno radio na primarnoj ili sekundarnoj socijalizaciji sa 56 maloljetnika koji su u riziku i koji ukazuju na neki oblik poremećaja u ponašanju.

Koordinacioni tim je kontinuirano radio na razvoju multisektorske saradnje. *Zahvaljujući projektnim i volonterskim aktivnostima multisektorske mreže i nadležnih institucija kontinuirano rađeno na razvoju multisektorske saradnje na kantonalnom i lokalnom nivou.*

Pet lokalnih zajednica imaju lokalne planove postupanja i imenovale su multidisciplinarne timove za prevenciju maloljetničkog prstupništva i to u: Srebreniku, Tuzli, Gradačcu, Lukavcu i Kladnju, dok je u Kalesiji u postupku izrada plana i imenovanje tima.

Potrebno je da članovi koordinacionog tima nastave i intenziviraju **praćenje institucija** iz svoje nadležnosti i podrže ih u realizaciji Programskih mjera.

Za Koordinacioni tim TK

Suada Selimović

Dostavljeno:

1x Vlada TK

1x Evidencija

1x Arhiva

